

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Spirmanová

**Komentovaný překlad: North Carolina: Cullowhee. In
Caitlin Doughty. 2017. From Here to Eternity: Travelling the
World to Find the Good Death.**

Annotated translation: North Carolina: Cullowhee. In Caitlin
Doughty. 2017. From Here to Eternity: Travelling the World to Find
the Good Death.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Zuzaně Jettmarové za ochotu a trpělivost při vedení bakalářské práce, RNDr. Martinu Černému za cenné rady v oblasti přírodovědy a celé své rodině a přátelům za podporu během studia.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2. 8. 2021

.....

Anna Spirmanová

Zadání

Překlad zadaného textu (vybrané kapitoly) v rozsahu 20 NS, k datu obhajoby nepublikovaného v českém překladu, doprovazený překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 NS podle předepsané struktury, včetně „fiktivního zdání“. Další náležitosti podle Opatření děkana (zvl. Pravidla pro evidenci, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací, čl. 4) dále pokyny ke struktuře práce i komentáře na webových stránkách ÚTRL. Vypracování úkolu předpokládá konzultace s odborníky k tématu. Ke každému vázanému exempláři práce připojte dvě kopie výchozího textu: *jednu napevno svázanou s ostatními listy a druhou volně vloženou.*

Abstrakt

Tato bakalářská práce zprostředkovává překlad kapitoly z knihy *From Here to Eternity: Travelling the World to Find the Good Death* (W. W. Norton & Company, 2017), jejíž autorkou je Caitlin Doughtyová. Jedná se o knihu z oblasti pohřebnictví, ve které autorka popisuje tradice různých kultur z celého světa. V druhé části závěrečné práce se nachází komentář, jenž zahrnuje překladatelskou analýzu originálu, popis překladatelských problémů včetně jejich řešení a zvolené překladatelské metody.

Klíčová slova

překlad, překladatelská analýza, překladatelský problém, překladatelský posun, metoda překladu, smrt, pohřeb, pohřební služby, farma mrtvol

Abstract

This bachelor thesis provides a translation of a selected chapter from *From Here to Eternity: Travelling the World to Find the Good Death* (W. W. Norton & Company, 2017) by Caitlin Doughty. This book, focused on undertaking and funeral practices, describes different cultural traditions from all around the world. The second part of the thesis contains on commentary on the translation, including the original text analysis, translation method, translation problems and their solution.

Key words

Translation, translation analysis, translation problem, translation shift, translation method, death, funeral, undertaking, body farm

Obsah

Úvod.....	7
1 Text překladu.....	8
2 Komentář k překladu	23
1.1 Překladatelská analýza originálu.....	23
1.1.1 Vnětextové faktory	23
1.1.2 Vnitrotextové faktory	26
1.2 Metoda překladu.....	30
1.3 Překladatelské problémy a jejich řešení	30
1.3.1 Rovina syntaktická	31
1.3.2 Rovina lexikální	31
1.3.3 Rovina pragmatická.....	33
Závěr	37
Seznam použité literatury	38
Seznam příloh	39

Úvod

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí, a sice překladu výchozího textu a následného komentáře. Pro překlad jsem si vybrala text, který je součástí populárně-naučeného textu z roku 2017, *From Here to Eternity: Travelling the World to Find the Good Death*. Autorka vlastní pohřební ústav a věnuje se šíření osvěty o smrti a možnostech, které každý z nás má, když jde o naložení se svými ostatky. Ve svých knihách a videích odpovídá na časté otázky, věnuje se známým příběhům a problémům ze svého oboru. V češtině zatím vyšla pouze jedna její kniha, a to pod názvem *Tloušťici hoří rychleji* (BizBooks, 2017).

Ve druhé části se věnuji analýze výchozího textu podle Nordové (1991) s důrazem na faktory, které hrají ve zvoleném textu největší roli. Následuje komentář překladatelských problémů a postupů, při kterém vycházím z děl Jiřího Levého (2012), Antona Popoviče (1975) a Dagmar Knittlové (2010). Zvolenou metodu ilustruji na konkrétních příkladech. Velkou pozornost věnuji nakládání s reáliemi a citacemi z jiných děl, které jsou nedílnou součástí výchozího textu.

V češtině by tento text mohl plnit stejný účel – popularizace různých přístupů a tradic, seznámení čtenáře s jinými kulturami a detabuizace samotné smrti. Autorka o ní i o tělech mluví bez ostychu, nevyhýbá se složitým tématům a nebojí se detailně popisovat a vysvětlovat i detaily související s péčí o zemřelé a rozkladem lidského těla.

1 Text překladu

Až na věčnost: Hledání dobré smrti

Cullowhee, Severní Karolína

Plejtvákovec šedý je úchvatné stvoření – měří přes 15 metrů, váží přes 36 tun a jeho ocasní ploutev je 3 metry široká. Vynoří se asi 20 kilometrů od kalifornského pobřeží a naposledy slabě vydechne. I pro něj si po 65 letech přišla smrt, a teď bezvládně leží na hladině.

Některé velryby se okamžitě potopí, ale tahle chvíli zůstane na hladině. V jejím těle se rozkládají tkáně a bílkoviny, roztékají se orgány a hromadí se plyny – tučný vnější obal se pomalu mění v ponurý horkovzdušný balón. Kdyby se propíchl, tlak plynů by jeho obsah vymrštil několik metrů od těla, ale kůže této velryby nepraskne. Plyny pomalu unikají, náš kytovec se vyfoukl a zvolna klesá ke dnu. Cestuje více než kilometr, než dopadne na měkké mořské dno.

Dole v batyálu (půlnoční zóně oceánu) je zima a úplná tma – sluneční paprsky neproniknou do takové hloubky. Velryba sem nepřišla „odpočívat v pokoji“ a ležet na dně v chladné, nerušené tmě. Její ostatky se na celá desetiletí stanou místem velkolepé hostiny. Díky tomuto procesu, oceánology nazývanému velrybí pád, vznikne kolem těla celý ekosystém, jako pop-up restaurace pro podivná stvoření pravěkých hlubin.

Nejdříve dorazí na hostinu mrchožrouti, místní starousedlíci, kteří velrybu ucítili jako první. Vypadají sice zvláště, ale v mořském ekosystému hrají klíčovou roli. Světlouni, sliznatky (které jsou opravdu slizké), krabi a chiméry se pustí do rozkládajícího se masa a spořádají ho až 60 kilogramů denně. Jakmile zmizí všechny tkáně, dno kolem velryby ožije. Usídlí se zde měkkýši a korýši a na kostech vznikne hustá pokrývka červených hlubokomořských červů – 45 000 jedinců na metr čtvereční. Jmenují se kostižerky a zůstávají věrné svému jménu – nemají tlamu ani oči, zavrtávají se do kostí a získávají z nich oleje a tuky. Vědci nedávno zjistili, že v okolí velrybího pádu vyhledávají síru bakterie podobné těm, které se nachází v hlubokomořských termálních pramenech.

Ostatky se na několik desetiletí stávají dějištěm písně *Bud'te host* z filmu *Kráska a zvíře*, postupně požíraným místem divokého hýření. Velryba je posmrtný mecenáš, součást krásné a rozumné dohody – umírá a daruje své tělo, aby jiní mohli žít. Jako by říkala „toto šedé, to všem jede“. Je zkrátka významným nekroobčanem.

Vědci zatím upřímně řečeno nezjistili, co si o takovém systému velryby myslí. Kdyby si mohly vybrat, oželely by velrybí pád a nechaly by se raději zavřít do nedobytného korálového útesu? Do posmrtného útočiště, které by ale bránilo ostatním zvířatům využít cenné živiny, které už zesnulá nepotřebuje?

Velryby celý život podporují své okolí. Živí se rybami a krilem, takže se roky předpokládalo, že méně velryb znamená více ryb a krilu pro nás. Tím se ospravedlňoval velrybářský průmysl, který jen v průběhu 20. století zavraždil téměř tři miliony velryb.

Ukazuje se ale, že méně velryb neznámá více ryb. Za potravou se velryby potápí hluboko, ale aby dýchaly, musí se vracet na hladinu, kde vypouští oblaka exkrementů (jednoduše kakají). Jejich trus je bohatý na železo a dusík, ty klesají na dno a živí plankton, na kterém zase závisí ryby a kril. Velryby jsou nezbytná součást tohoto cyklu nejen za svého života, ale i po smrti.

Možná máte i vy potřebu po smrti k něčemu přispět. Jak jinak vysvětlit, že čím dál častěji říkáme: „Až umřu, nedělejte si se mnou starosti. Prostě vykopejte jámu a uložte mě do ní.“

To je skutečně rozumné přání. Vrácení těla přírodě působí jako nejméně nákladná a „nejzelenější“ možnost. Právě půda živí zvířata a rostliny, které jíme. Jediný akr může obsahovat přes tunu hub, 680 kilogramů bakterií, 400 kilogramů žížal, členovců a řas a 60 kilogramů prvoků. Půda kypí životem, stejně jako mrtvé tělo (uvnitř střívka z keratinu, z mrtvé kůže). Když tělo pohrbíme několik metrů pod povrch, začne mikroskopická magie. Biliony bakterií v něm pomalu zkapalní vnitřnosti. Až tlak plynů uvnitř dostatečně vzroste, kůže praskne a dojde k bouřlivému setkání, tělo a země se spojí v jedno.

Zemi vděčíme za život a, jak řekl arborista William Bryant Logan, „těla, která jí vrátíme, to nesplatí“. Ale snad jsou alespoň začátek.

„Katrino, jak byste popsala, co tu děláme?“

Než mi odpověděla, krátce se zamyslela. „Připravujeme pokusy.“

„O jaké pokusy jde?“

„Ne, neříkejme jim pokusy, znám jako nějaký bláznivý vědec.“

„Je pro to nějaké lepší slovo?“

„Stavíme tu mohyly. Ale ne, proboha, to zní úplně stejně šíleně.“

Chvíli jsem čekala.

„Řekněme, že tu vylepšujeme recept na mohyly,“ rozhodla se, ale pořád nevypadala úplně spokojeně.

Katrina Spadeová, která (slovy deníku New York Times) bojuje za „proměnu mrtvol na kompost“, musí dávat pozor, co říká. Její návrh je velice odvážný, stojí na hraně mezi ekologickou inovací a šarlatánským plánem z nějakého sci-fi filmu.

S Katrinou jsme projely klikatými cestami v jižní části regionu Appalachia, kde tvoří hranici mezi státem Tennessee a Severní Karolínou pohoří Blue Ridge. Stejně jako do zbytku Spojených států, i sem proniklo moderní pohřebnictví a převzalo rituály a organizaci posmrtné péče. Díky izolaci, náboženství a chudobě v tomto regionu to tu ale trvalo déle.

Konečně jsme odbočily na odlehlou cestu a zastavily u brány. Doktorka Cheryl Johnstonová (pro studenty Johnny) na nás čekala se skupinkou studentských dobrovolníků. Johnny řídí výzkumnou stanicí forenzní osteologie (*Forensic Osteology Research Center, FOREST*) na Západokarolínské univerzitě. Možná jste už slyšeli, že se takovým místům říká „farmy mrtvol“, těla darovaná vědě se tu rozkládají pod širým nebem a slouží k foreznímu i policejnímu výcviku. Ale „farma mrtvol“ je nepřesný název, jak ihned upozorňuje Johnny: „Na farmě se pěstuje jídlo, ale tady těla neprodukujeme. Když se nad tím zamyslím, asi je to spíš farma kostí.“

Pokukovala jsem po několika stříbrných plachtách, které zakrývaly kopce hlíny, jakési pohřební mohyly. Přemýšlela jsem, jestli těla nechávají tady, přímo vedle parkoviště. Viděla jsem už spoustu mrtvých lidí, ale všichni byli neškodní, leželi na sterilních bílých stolech a nosítkách. Vidět tělo na místě, kam „nepatří“, je zvláštní pocit. Asi jako potkat v supermarketu svého učitele.

„Ne,“ řekla Johnny, když nás všechny představila. „Ta nejsou lidská. Jsou to baribalové. Sražení na silnici. Někdy nám ministerstvo přírodních zdrojů doveze i patnáct nebo dvacet medvědů ročně. Jsou tak černí, že je v noci snadno přehlédnete a srazíte.“

Medvědí pohřby slouží jako cvičení pro studenty. Když z medvěda zůstane jen kostra, studenti si na zkoumaném povrchu vyznačí mřížku a kosti vezmou do laboratoře, kde je

prozkoumají. Když úspěšně zpracují medvěda, mohou pracovat na lidech. Ti naštěstí nejsou pohřbení u parkoviště, ale na kopci v prostoru zhruba 20 na 20 metrů. Prostor je ohrazený ostnatým drátem, aby dovnitř nechodili zvědavci jako kojoti, medvědi a opilí studenti.

Plahočili jsme se do kopce k zamčené bráně. Johnny ji odemkla a vstoupili jsme dovnitř, ale neucítla jsem žádný palčivý zápach, ani mě nepřepadl takový ten zvláštní pocit, jaký člověk mívá, když je poblíž smrt. Vlastně byla ta ohrada pro mrtvolu vážně malebná, skrze listy stromů prosvítalo slunce přímo na pozůstatky patnácti lidí, kteří tu chtěli spočinout. Tři těla byla pohřbená, dvanáct leželo na povrchu.

Kosti ženy v puntíkatém pyžamu přesunuly jarní bouřky, její lebka ležela kousek od stehenní kosti. O pár metrů dál byl muž, který zemřel nedávno. Ústa měl dokořán jako by zíval, spodní čelist visela na tenoučkém proužku masa. Kdybyste si klekli vedle něj, mohli byste vidět i zlatavé strniště na jeho tváři.

Katrina ukázala ke kostře roztahující se nahoře: „Když jsem tu byla před pár měsíci, měl ještě knírek a nádhernou, modře mramorovanou pleť, ale úplně nevoněl.“ Pak si uvědomila, že stojí kousek od něj. „Pardon, ale je to pravda.“

Kompostovat mrtvé Katrinu poprvé napadlo při studiu architektury. Zatímco ostatní napodobovali Rema Koolhaase a Franka Gehryho, ona navrhovala „místo odpočinku pro mrtvé z města“. Své budoucí klienty vnímala jako zesnulé obyvatele moderních velkoměst, kteří si zvykli na život v betonové džungli, ale po smrti se chtěli vrátit do přírody, kde se tělo spojí se zemí.

Ale proč kompostovat mrtvé, když se pro spojení těla se zemí nabízí jiné řešení – více přírodních pohřebišť, kde by se těla mohla prostě pohřbít do jámy bez balzamování, rakví nebo betonových hrobek? Katrina zcela správně připomíná, že přelidněná města jen stěží vyhradí velké, hodnotné pozemky mrtvým. Tudiž nechce měnit pohřby do země, ale kremaci.

Výsledkem Katrininy diplomové práce byl Urban Death Project – plán na stavbu kompostáren ve městech. Taková centra by se mohla rozšířit po celém světě, od Pekingu po Amsterdam. Pozůstalí by zesnulého vynesli na vrchol věže z hladkého, vyhrátého betonu. Nahoře, ve výšce dvou a půl pater, by tělo uložili do směsi bohaté na uhlík, která by ho (i s kostmi) během čtyř až šesti týdnů rozložila a proměnila v součást zeminy.

Kompost vzniká smícháním materiálu bohatého na dusík (jako zbytky jídla, posekaná tráva nebo... lidské tělo) do hromady materiálu bohatého na uhlík (jako dřevní štěpka nebo

piliny). Když přidáme kapku vlhkosti a kyslíku, pustí se mikroby a bakterie do rozkládání organické hmoty. Uvolní se teplo a máme zaděláno na kompost. Teplota v kompostu může vyšplhat až k 65 stupňům Celsia, což zničí většinu patogenů. Při správném poměru uhlíku a dusíku se molekuly spojí a vznikne bohatá, výživná zemina.

„Po těch čtyřech až šesti týdnech byste už nebyla člověk,“ vysvětluje Katrina. „Molekuly se změní a vy také.“ Tahle proměna je i součástí názvu celého procesu: rekompozice („kompostování mrtvol“ je na většinu lidí trochu moc). Na konci si může rodina kompost vyzvednout a dát si ho do zahrady. Maminka, která tu zahradu milovala, v ní dá sama vzniknout novému životu.

Katrina si byla na 99 procent jistá, že lze zkompostovat člověka, a podporovala ji úctyhodná řádka vědců, kteří tvrdili, že by si měla být stoprocentně jistá. Dobytek se koneckonců kompostuje už roky. Chemické a biologické procesy, které rozloží pŕltunového vola, by si měly snadno poradit s osmdesátikilovým člověkem. Ale Katrina si to potřebovala ověřit naživo (vlastně namrtvo), na skutečných lidských ostatcích.

Zde přichází do hry doktorka Johnstonová a FOREST. Katrinin nápad Johnny zaujal, ale neměla v plánu hned zahájit první pokusy. Náhodou ale získala kopeček štěpky z univerzitního recyklačního programu. Krátce poté se dozvěděla o novém dárci, který byl na cestě. A tak napsala Katrině zprávu: „Mám tělo. Zkusíme to?“

V únoru 2015 uložili prvního dárce, osmasedmdesátiletou ženu (říkejme jí Jana Kompostová) do štěpky pod kopcem. O měsíc později umístili druhého dárce, většího muže (to bude Jan Kompost) na kopec do směsi vojtěšky a štěpky a mohyly překryli stříbrnou plachtou. Pokusy nebyly nijak zvlášť promyšlené. Zodpovědět měly jedinou otázku: „Změní se na kompost?“

Dnes má FOREST na starosti nového dárce, který dorazí přibližně za hodinu. Šedesátník Frank zemřel před několika dny na infarkt a před smrtí se rozhodl darovat tělo právě výzkumného centru jako je toto.

„Víte Frankova rodina, že ho chcete zkompostovat?“ zeptala jsem se doktorky Johnstonové.

„Několikrát jsem mluvila s jeho bratrem Bobbym,“ odpověděla. „Řekla jsem mu, že to může odmítnout a Franka použijeme pro obvyklou forenzní studii. Ale rodina trvala na tom, že

Frank by to tak chtěl. Upřímně řečeno, pokud se rozhodnete darovat tělo takovému zařízení, počítáte téměř s čímkoliv.“

Abychom se připravili na Frankův příjezd, začali jsme na kopec vynášet hromadu borové a javorové štěpky ve dvacetilitrových kbelících. Vysokou a štíhlou Katrinu s krátkými vlasy ta námaha nevyvedla z míry. I když jí táhlo na čtyřicet, připomínala mi oblíbenou atletku ze střední, když s těmi kbelíky do kopce téměř vyběhla.

Jeden ze studentů, sympatický blondák, unesl i čtyři najednou, dva v každé ruce.

„Studujete tu?“ zeptala jsem se ho.

„Ano, madam. Jsem ve čtvrtém ročníku forenzní antropologie,“ protáhl s líným jižanským přízvukem. Pud sebezáchovy mě přiměl připsat oslovení jeho dialektu, nikoli mému postupujícímu věku.

Nošení štěpky pod severokarolínským sluncem (dovolte mi podotknout, že jsem se snažila) mi připadalo spíše jako manuální práce a nevyvolalo ve mně žádný mírumilovný pocit jako shrabování popela po kremaci.

V jedenáct jsme měli šedesáticentimetrovou vrstvu štěpky v prostoru na kopci. Chyběla jen naše dobrovolná oběť Frank. Jako na zavalanou přijíždí na parkoviště námořnický modrá dodávka. Na farmu přišli dva muži oblečení v nažehlených khaki kalhotách a modrých pólo košilích s logem Croweova pohřebního ústavu. Byl to tým otce a syna, starší Crowe měl vlasy šedé, mladší blond.

Croweovi tu nikdy nebyli, tak je doktorka Johnstonová provedla. Viděla jsem, jak se jim zmateně krčilo čelo, když přemýšleli, jak dostat Franka až nahoru, kopcovitým terénem a skrz lesní podrost. Crowe starší sdělil nepříjemnou zprávu: „On je trochu větší.“

Lidé umírají na nepraktických místech každou chvíli, ať už je to v křesle, ve vaně, v kůlně na zahradě nebo nad dlouhým, strmým schodištěm. Ale pohřební sužby většinou těla z takových míst odnáší, nenosí je dovnitř. Pohřebnictví je hrdé na svou uvést chaos smrti do pořádku, nikoli naopak.

Zeptala jsem se staršího Crowea, jestli to patří k těm nejzvláštějším odvozům, co v nedávné době dělal. Ohlédl se přes rameno a suše odpověděl „jo“. Tečka.

Naplánovali jsme trasu, která vedla bezpečně nahoru, aniž by rušila ostatní obyvatele. Než z nich zůstanou jen kosti, obtěžují dárce jen déšť a malá zvířata. Je až moc snadné tu někomu omylem dupnout na lýtkovou kost, když si nedáte pozor.

Croweovi posunuli ke vchodu vozík a na něm Franka v nemocničním pytlí. Jeho jasně modrá barva neladila k tlumeným odstínům zelené a hnědé typickým pro karolínské léto. Na cedulce stálo „Západokarolínská univerzita – Urban Death Project“. Katrina ji otočila, aby si ji prohlédla, a na rtech jí hrál mírný úsměv. Později mi prozradila, že když viděla ten název černé na bílém, vyvolalo to v ní pocit určité... legitimacy.

Crowe starší si povídal s doktorkou Johnstonovou. Překvapivě ale nekladal otázky typu „O co že se to tu vy blázní snažíte?“, ale už pokročil k „Takže používáte vojtěšku, aby se rychleji uvolnil dusík?“ Crowe starší se o kompostování sám zajímal a rozuměl celému procesu. V korporátním pohřebnictví, kde se o přírodním pohřbu často mluví jako o „hipisácké pověře, kterou by *naši* klienti nikdy nechtěli“, je takový nečekaný spojenec radikální myšlenky skutečným potěšením.

Bohužel Katrina nepotřebuje získat na svou stranu jen pohřební služby. Článek o ní napsal i Mike Adams, známý bloger, odpůrce očkování a podporovatel konspiračních teorií o 11. září nebo o masakru na základní škole v Sandy Hook. Tvrdil v něm, že jediný cíl rekompozice je pěstování jídla pro obyvatele měst. Určitě prý povede k „násilné eutanazii seniorů, abychom je mohli hodit na kompost“, protože Nový světový řád bude potřebovat stabilní přísun lidského kompostu, aby bylo co jíst. Článek, ve kterém Adams mluvil i o „vládou posvěceném greenwashingu masové vraždy“, sdílelo na Facebooku 11000 lidí.

Představa, že zrovna Katrina, zadaná ekoložka ze Seattlu a matka dvou dětí, plánuje hromadnou vraždu, mi připadá směšná. Ale pořád je tu problém, jak komunikovat s veřejností: na každého, kdo věří, že jeho tělo by mělo vyživovat zem, připadá někdo, kdo věří že Katrina je názorný příklad společnosti na vrcholu zvrácenosti.

Brzy přišel čas vytáhnout Franka nahoru. Celá ta týmová práce začala diskuzí, zda ho nést hlavou, či nohama napřed. Jednou jsem se rozhlédla a všimla jsem si, že z vrcholku kopce na nás shlíží lebka a pozoruje ty absurdní živáčky pod sebou.

Když jsme Franka konečně vynesli (hlavou napřed), položili jsme modrý pytel na štěpkové lůžko a otevřeli jsme ho. Uvnitř byl vysoký, mohutný muž. Měl na sobě jen spodní

prádlo a ponožky. Přetočili jsme Franka na pravý bok a opatrně jsme z něj pytel stáhli. Teď už tu byl jen člověk na štěpce, nebylo cesty zpět.

Frank měl bílou bradku a vlasy po ramena. Levá paže mu podpírala hlavu, jako by čekal, že ho „namalujeme jako ty francouzské dívky“. Tetování na jeho trupu a pažích zpestřila lesní zem nespočtem barev – byli tam plazi, čaroděj, náboženské symboly a přes hrudník mu běžel tyranosaurus.

Studenti se vrátili dolů pro další směs vojtěšky a já nahoře zůstala poprvé sama s Katrinou. Dívala se na Franka zamlženými očima. „On je tady úmyslně. Chápete? On tady chtěl být.“ Odmlčela se, aby se nadechla. „Jsem mu neskonale vděčná.“

Katrina vzala hrst vojtěšky a štěpky a jako první mu zasypala obličej. Přidala jsem se a postupně jsme mu směs nasypaly na krk a kolem paží, jako bychom ho ukládaly. „Vyrábíme mu hnízdečko. Vypadá pohodlně,“ prohodila Katrina a hned si vynadala. „Johnny by nechtěla, abychom byly tak sentimentální, když jde o dárce. Měla bych toho nechat.“

Nebyla jsem si tím tak jistá. Doktorka Johnstonová mi ten den vyprávěla o osmdesátníkovi, který daroval své tělo FORESTu. Když zemřel, jeho žena a dcera ho sem dovezly ve svém pick-upu. Dokonce mu mohly vybrat místo v podrostu. Jeho žena zemřela půl roku na to. Před smrtí vyslovila přání, aby ji uložili vedle něj. Vyslyšeli ji a muž a žena se rozložili bok po boku, stejně jako žili. Tolik k nesentimentálnímu přístupu.

Johnny se za svůj přístup rozhodně neomlouvala. „Ráda oslovuji dárce jmény. Pan Takový, paní Onaká. Nevidím důvod, proč bych neměla. Pořád jsou sami sebou. Jiná zařízení se mnou nesouhlasí, prý si neudržuji profesionální odstup. Nemyslím si. Těla to polidšťuje. S některými jsem se setkala, než zemřeli. Znáám je. Jsou to lidé.“

Její přístup odpovídá nové vlně. Vědci častěji přistupují k dárčům jako k lidem, ne jako k bezejmenným tělům. Ernest Talarico ml. působí na Severozápadní lékařské fakultě Univerzity v Indianě. Lidé jim svá těla darují, aby je studenti mohli pitvat při hodinách anatomie. Když Talarico začínal, zjistil, že se mu nelíbí vnímat dárce jako anonymní kusy masa, kteří mají jen evidenční číslo nebo přezdívku.

Začal proto každoročně pořádat vzpomínkové akce pro svých šest dárců. V lednu se sejdou jejich příbuzní a studenti prvního ročníku. Ritu Borrelli, která univerzitě darovala tělo svého zesnulého manžela, překvapil dopis, ve kterém ji studenti žádali o více informací o jeho životě. „Chtěli dokonce i fotky. Rozplakalo mě to tak, že jsem ten dopis jen stěží dočetla.“

Účast rodiny je dobrovolná, ale nabízí studentům příležitost vypořádat se s téměř nepřekonatelnou výzvou dnešních lékařů – upřímné konverzace o smrti s blízkými pacienta. Studenti o tělech dokonce mluví jako o svých prvních pacientech. Deník *Wall Street Journal* v článku věnovaném tomuto projektu citoval studentku prvního ročníku Raniu Kaoukisovou: „Bylo by jednodušší brát je jen jako čísla. Ale tak dobří doktoři nezačínají.“

Vzhledem k počátku tohoto nového přístupu jsem se Johnny zeptala, jestli i ona plánuje darovat své tělo FORESTu, až jednou shodí svou tělesnou schránku. Prý teoreticky ano. Ale má obavy, jak by to vzali její studenti. Znat původ dárce a oslovovat ho jménem je jedna věc, ale sledovat, jak se vám učitel rozkládá před očima, je něco úplně jiného. Ale hlavní překážkou byla její matka. Té se představa výzkumu dekompozice vůbec nezamlouvá, protože je součástí generace, pro kterou správný pohřeb zahrnoval celou rodinu na zádušní mši. Johnny by své tělo vědě nedarovala, pokud by její matka stále žila a nesouhlasila.

Matka ji ale nedávno překvapila, když přemýšlela, co by chtěla pro své ostatky. „Nechápu, proč musíme řešit, jestli chceme do země, nebo zpopelnit. Nemůžou mě prostě odnést do lesa a nechat mě, ať se tam přirozeně rozkládám?“

„Mami?“ začala Johnny.

„Copak, beruško?“

„Víš, že přesně tohle dělám, že jo? Tohle je FOREST. Místo, kde se můžeš prostě rozložit v lese.“

Frankova hromádka štěpky už byla metr vysoká. Připomínala vikinskou mohylu. Sympatický blondák kolem její spodní části přitloukl pletivo, aby se základ kompostu (nedejbože i s Frankem) nevydal zpátky dolů.

Dobrovolníci, zpocení a obalení pilinami, se vrátili a nesli vodu v kanystrech od kočičí podestýlky. Na mohylu nalili pětadvacet litrů, aby vlhkost přilákala bakterie a mikroby. Celý postup se fotil a někdo poznamenal, že by možná měli sundat z nádob etikety – jinak by mohly fotky říkat, že „sponzorem lidského kompostu je stelivo Tidy Cats“. Takové spojení by se asi nelíbilo ani jedné straně.

Katrina vnímá tuhle část jako možný rituál. Nechce, aby kompostování sdílelo averzi moderních krematorií, když jde o účast rodiny. Doufá, že zalití čerstvé štěpky vodou poskytne pozůstalým podobný pocit jako zažehnutí hranice, stisknutí tlačítka na kremační peci nebo

zasypání rakve hlínou. Když jsme zalévali Frankovu mohylu, i mně to připadalo jako rituál. Jako začátek něčeho nového pro Franka... A snad i pro společnost.

Obědvali jsme ve městě a raději jsme obsluze nevysvětlovali, proč jsme celí od štěpky. Pak jsme se vrátili, nebyli jsme přece ve FORESTu jen kvůli Frankovi. Ještě pořád tu byli Jana a Jan Kompostovi, první darovaná těla. Byl čas jejich mohyly odkrýt a zjistit, co je uvnitř – pokud tam něco zbylo.

Cestou na kopec se Johnny otočila ke Katrině a oznámila: „Zapomněla jsem ti říct, že psi na hledání mrtvol si těch mohyl vůbec nevšimli.“ Katrina se rozzářila.

Během své kariéry forezní antropoložky pomáhala Johnny při nespočtu pátrání po pohřešovaných osobách, většinou v hustých lesech okolních hor. Když na vlastní oči viděla, jak náročné je najít v takovém terénu mrtvé, otevřela FOREST dobrovolníkům, aby měli přístup ke skutečným tělům v podmínkách podobným divočině. Po týdenním kurzu je posle domů s lahvičkou něčeho, čemu Johnny říká „špinavá hlína“ – je to vzorek zeminy odebraný zpod rozloženého těla, který mohou pátrací týmy využít i doma. „Měla byste vidět, jak jsou nadšení, když jim dáme trochu hlíny nebo kousek oblečení. Mají z toho druhé Vánoce,“ prozradila mi. Vlastně dostanou „po jablíčku, po oříšku, trochu hlíny z dna hrobečku“, skoro jako v té koledě.

Proč by mělo být dobře, že si psi mohyl nevšimli? Nejvíce využívají svůj čich, takže je pro ně snadné najít tělo na povrchu nebo v mělkém hrobě. Ale v kompostu by měly být v rovnováze vlhkost, vzduch, uhlík i dusík a žádný pach by neměl uniknout ven. Rekompoziční centra mají být místa zasvěcená zármutku a pohřebnímu rituálu. Katrina dobře ví, že pokud budou načichlá rozkladem, veřejnost tuto novou metodu nikdy nepřijme.

Rozhodlo se, že nejdříve odkryjeme mužského dárce, Jana Komposta. Byl to vysoký a mohutný šedesátník. Zemřel v březnu, takže byl ve své hromádce štěpky a vojtešky pět měsíců. Byl na vrcholu kopce, vystaven přímému slunci, a v kompostu byla vyšší teplota. Celá mohyla byla navíc přikrytá stříbrnou plachtou.

Kdybychom do směsi zaryli velké rýče a lopaty, mohli bychom poškodit něco uvnitř, tak jsme použili menší lopatky a umělohmotné hrábě. Když jsme opatrně odhrabovali kompost těmi fialovými a žlutými lopatkami, připomínali jsme děti stavějící morbidní hrad z písku.

Najednou jsme narazili na kost. Doktorka Johnstonová nás zastavila a štětečkem oprášila levou klíční kost.

Katrinu ten nález zklamal. „Nebudu lhát. Chtěla jsem, aby tam nic nebylo. Abychom jen kopali a kopali a přehrabovali hlínu.“

Johny se usmála. „Vidíš, a já tam něco najít chtěla.“

„Počkejte,“ zarazila jsem je. „Chceme tělo zkompostovat za čtyři až šest týdnů, proč jste tam chtěla najít kosti?“

Ozvala se Katrina: „Protože Johny má jiný cíl. Chce ty kosti.“

I když doktorku Katrinin nápad nadchl, nemá koster nikdy dost. Forenzní sbírky jako ta na Západokarolínské univerzitě nemají ani zdaleka dost kosterních pozůstatků. Aby šlo ze sbírky něco vyvodit, musí v ní být zastoupeny ostatky lidí různého věku a pohlaví.

Johny věří, že když se jí podaří vyndat kosti včas, může najít metodu, která odstraní z kostí tkáň mnohem rychleji než ta nynější – prostě je nechat venku a počkat, až se o to postarají brouci, zvířata a příroda.

Když pana Komposta ukládali do štěpky, zakryli jeho tělo vrstvou zelené vojtěšky ve snaze zvýšit teplotu v mohyle. To se podle všeho podařilo. Ale kompost potřebuje i vlhkost. Jak jsme odstraňovali další části, ukázalo se, že vojtěška vlhkost z těla vytáhla. Jana Komposta jsme víceméně mumifikovali, na pánvi a stehenních kostech zůstala bílá tkáň. Opatrně jsem ji očistila štětečkem. První tvrdá lekce: Nepřehánět to s vojtěškou.

Když Johny odkrývala Janovu hlavu a pravé rameno, našla něco zajímavého. Tuhle část vojtěška nezakrývala a dešťová voda, která pronikla pod plachtu, se sem dostala. Tělo rozhodně nebylo mumifikované, zbyly jen čisté, tmavé kosti – žádná měkká tkáň. V hrudní kosti se dokonce objevovaly dírky jako v ementálu, takže se začala rozkládat i kost.

Výsledek je to sice nadějný, ale pan Kompost se ani zdaleka nezměnil ve výživnou černou půdu, ve kterou doufala Katrina. Byl v mohyle celých pět měsíců... A stejně jsme ho našli, jak si tam mumifikovaný hoví. Zkompostovat vzrostlého vola trvá jen čtyři týdny, když využijeme umělé provzdušňování. Droby zmizí za pět dní. Kompostování lidských ostatků má před sebou dlouhou cestu.

Johny se tím nenechala vyvést z míry. „Pokaždé se něco naučíte,“ řekla a požádala nás, abychom Jana zase zakryli (po přidání vody a odebrání té nešťastné vojtěšky).

Pokusy v centru FOREST připomínají italského profesora anatomie Lodovica Brunettiho a jeho pokusy o sestrojení první křemáční pece. Jeho metody byly typické pro průmyslovou dobu konce 19. století, a využívaly přístup, který historik Thomas Lacquer označil za „strohý technologický modernismus“.

Brunetti provedl několik neúspěšných pokusů, které značily „začátek nové éry v dějinách mrtvých těl.“ Dodnes se v rozvinutých zemích využívají průmyslové křemáční pece jako hlavní způsob nakládání s lidskými ostatky.

První tělo, které prošlo Brunettiho procesem křemace, byla pětatřicetiletá žena v cihlové peci. Nebyl to neúspěšný pokus, pec ji změnila na dva a půl kilogramu kostních úlomků, ale na jeho vkus to trvalo příliš dlouho – čtyři hodiny.

Brunettiho napadlo, že by mohl celý proces urychlit, kdyby tělo nejdříve rozřezal. Tělo číslo dva, pětatřicetiletý muž, vložil do stejné pece ve třech vrstvách: Úplně dole byly končetiny, na ně uložil hlavu, hrud' a pánevní oblast a úplně nahoru vnitřnosti. Křemace pořád trvala čtyři hodiny, ale na konci už kosti vážily jen jeden kilogram.

Katrina tuhle metodu zvážila. Několik odborníků jí říkalo, že kdyby chtěla kompostovat efektivně, nejdříve by tělo rozsekala, a tím jejich znepokojivé návrhy nekončily. Někteří říkali, že musí přidat hnůj, a jeden zapálený kompostář jí poslal tenhle e-mail: „Vážená slečno Spadeová, váš projekt mě velice zaujal. Mému kompostu se daří, protože používám moč z nemocnic. Zvážila jste tuhle možnost?“

„Odepsala jste mu?“

„Musela jsem s díky odmítnout tu moč. Je to skvělý zdroj dusíku? Rozhodně. Dám do toho tělo? Ne.“

Brunettiho myšlenka, že by tělo rozřezal, neodradila, a tak se rozhodl přidat. Při dalším pokusu dal části těl do pece se svítivým, který se v 19. století používal jako zdroj světla. V peci byla o stovky stupňů vyšší teplota a křemace trvala o dvě hodiny déle (celkem šest). Ale na konci byly kosti zcela zuhelnatělé, nezbyly žádné organické látky. Všechno, co dělalo člověka člověkem, včetně DNA (přestože tomu by profesor tehdy nerozuměl) bylo pryč.

Ve své práci z roku 1884 Brunetti píše:

„Tato velkolepá, slavnostní chvíle jest téměř svatá. Vznícení těla mne vždy velice citově rozruší. Dokud má tvar lidský a maso hoří, přemůže člověka úžas a obdiv – když se tvar rozpadne a tělo zuhelnatí, převládne zármutek.“

Na Světové výstavě ve Vídni v roce 1873 byl Brunetti připravený ukázat výsledky svého výzkumu. Jeho stánek, číslo 54 v italské sekci, byl plný skleněných krychlí s výsledky jeho pokusů – tkání a kostí v různém stádiu rozpadu.

Brunettiho vynález poskytoval společnosti možnost vynechat rozklad a tělo ihned změnit na anorganické látky. Doufal, že se proces industrializuje a bude fungovat rychle a přesně jako výrobní linka. Podle Laquera viděl Brunetti moderní kremaci jako „problém pro vědu a techniku“. Vzkaz to byl jasný: Když přírodu necháme, aby si poradila sama, je příliš nedbalá a nemotorná. To, co zvládne tisícistupňová pec během několika hodin, jí trvá měsíce. Na Brunettiho stánku ve Vídni byl nápis *„Vermibus erepti—Puro consumimur igni,“* neboli „Uchráněn před červy, stráven očištěným plamenem.“

O téměř 150 let později bychom ani já, ani Katrina s Brunettiho myšlenkou, že jen plameny jsou očištěné, nesouhlasily. Walt Whitman mluvil o hlíně a zemi jako o velkých kouzelnících, kteří přijímají „ostatky“ lidí a vrací nám „takové božské látky“. Whitmanovi učarovala schopnost země vsáknout vše špinavé, zlé a chorobné a proměnit to v nový čistý život. Není důvod ničit své tělo plynem nebo ohněm, když lze za „ostatky“ získat tolik dobrého.

Johny zamířila ke stanu na parkovišti, aby si mohla přecíst data získaná ze zařízení umístěného na hrudi Jana Komposta, které sledovalo změny teploty v mohyle. Takže jsme zůstaly s Katrinou samy na odkrytí druhé mohyly s Janou Kompostovou. Tato osmasedmdesátiletá žena byla v době své smrti následkem nemoci vyhublá. Její mohyla, plná štěpky, byla nezakrytá ve stínu na úpatí kopce.

Jak jsme ji odkrývali, objevili se v hlíně červi a brouci. Půda uvnitř byla bohatá a tmavá – kompostu se často říká „černé zlato“. Ale přítomnost hmyzu nebyla dobré znamení – ukazovala, že je pro ně uvnitř ještě zdroj potravy, hostina, která je zabaví. Potom jsem narazila na Janinu stehenní kost pokrytou bílými zbytky rozloženého tuku, konzistencí připomínajícími řecký jogurt (pardon, pokud vám chutná). Postupně jsme odkrývali ženské tělo téměř u konce rozkladu, zbyly většinou jen kosti.

Problémy paní Jany byly pravým opakem toho, co jsme našli u pana Komposta. Vlhkosti bylo dost (proto se úspěšně rozložila na kost), ale bez dostatku dusíku nebyla teplota v mohyle tak vysoká, aby rozložila i kosti.

Jan ani Jana Kompostovi nebyli úspěch. Ale to byl jen začátek Katrininých experimentů. Do FORESTu dovezou další těla ke zkompostování. Profesorka práva Ranya Marshová z Wakeforestske univerzity dala svým studentům pohřebnického práva úkol – nastudovat zákony jednotlivých států a vymyslet, jak legalizovat rekompozici ve všech padesáti státech. Pedoložka a odbornice na kompostování Lynne Carpenter-Boggssová z Univerzity západního Washingtonu zahájí pokusy se zvířaty, kteří se velikostí blíží lidem (menší krávy, velcí psi, ostříhané ovce, občas nějaké prase – všechna zemřela z jiných příčin). Už probíhají studie, které mají zjistit, jak si kompostování poradí s amalgámovými plombami – toxické výpary, které se při spalování z těchto výplní uvolňuje do vzduchu, jsou jedním z největších ekologických problémů kremace.

„Lynne mi nedávno zavolala kvůli té studii o zubech,“ řekla Katrina.“ A jen tak mimochodem zmínila, že si vykopala vlastní hrob a přespala v něm. Je praktikující súfi.“

„Tyjo, vykopala si hrob a přespala v něm,“ zopakovala jsem.

„Jo, smrt patří k jejímu duchovnímu životu. Není *jen* milovnice kompostu ze zvířat.“

Stojí za povšimnutí, že hlavní hráči rekompozice jsou ženy – vědkyně, antropoložky, právničky, architektky. Vzdělané ženy, které mají možnost věnovat úsilí nápravě křivd. Značnou část své kariéry věnovaly změně nynějšího způsobu pohřbívání. Katrina podotkla, že „lidé se tak snaží zabránit stárnutí a rozkladu, že je z toho posedlost. A pro ty, kteří vyrůstali jako ženy, je ten tlak neúnosný. A tak se rozklad stane radikálním činem. Je to způsob, jak říct „přijímám se a mám se ráda.““

Souhlasím s ní. Muži mají často moc nad ženskými těly, ať už jde o pohlavní orgány, sexualitu, hmotnost nebo oblečení. V rozkladu je určitá svoboda – tělo vstupuje do chaosu, je nepořádné, divoké. Tahle představa mě těší, kdykoliv si představuji, co se jednou stane s mým tělem.

Když se pohřebnictví na začátku 20. století stalo způsobem výdělků, nastala změna. Péče o tělo zesnulého bývalo odpradávná ženskou prací, než se z něj stalo „povolání“, „umění“ a „věda“, kterým se věnují dobře placení muži. Tělo a jeho citový i hmotný nepořádek ženám sebrali. Uklidili ho, umyli a dali do rakve na podstavci, kam na něj nedosáhneme.

Možná je rekompozice náš pokus vzít si těla zpět. Možná chceme být půdou pod vrbou, růžovým keřem nebo borovicí, abychom ve smrti hnily a vyživovaly, jak samy chceme.

2 Komentář k překladu

1.1 Překladatelská analýza originálu

V této části bakalářské práce provedeme překladatelskou analýzu výchozího textu. Vycházet budeme z modelu Nordové (1991) a soustředit se budeme převážně na faktory, které hrají v textu největší roli. Okomentujeme i překladatelské problémy a posuny podle Levého (2012) a Popoviče (1975).

1.1.1 Vnětextové faktory

1.1.1.1 Autorka

Zvolený text je součástí knihy *From Here To Eternity: Travelling the World to Find the Good Death*. Jednotlivé kapitoly se věnují různým zemím, které autorka navštívila. Kniha mapuje pohřební rituály, truchlení, tradice i nové projekty z oblasti pohřebnictví ve snaze najít „dobrou smrt“. Autorka v rámci celé knihy čerpá z mnoha zdrojů (knihy, studie, novinové články), které uvádí na konci v soupisu literatury.

Autorkou je Catilin Doughty, majitelka pohřebního ústavu *Clarity Funerals* v Los Angeles, spisovatelka, blogerka a majitelka kanálu *Ask A Mortician* na YouTube. Vystudovala historii se zaměřením na středověk na univerzitě v Chicagu, následně obor „mortuary science“ na Cypress College v Kalifornii. V roce 2011 založila spolek *The Order of the Good Death*, jehož cílem je změnit pohled veřejnosti na smrt. Dlouhodobě prosazuje ekologické a alternativní metody pohřbívání, kritizuje americké pohřebnictví a snaží se prosazovat pozitivní přístup ke smrti – chce, aby mohl mít člověk před smrtí připravený plán, co se má stát s jeho tělem, a podporuje pozůstalé, když se chtějí na přípravě pohřbu podílet (např. zesnulého obléct).

Kromě populárně-naučné cestopisné knihy, ze které pochází úryvek, napsala i další dva tituly. Její prvotinou je humorná kniha *Smoke Gets In Your Eyes & Other Lessons From the Crematory* (2014; česky *Tloušťici hoří rychleji & další fatální moudra z krematoria*, BizBooks, 2017), druhou již zmíněná *From Here to Eternity* (2017, česky nevydáno). Její poslední kniha je *Will My Cat Eat My Eyeballs?* s podtitulem *Big Questions From Tiny Mortals About Death* (2019, česky nevydáno).

Doughty pravidelně přednáší o historii pohřebnictví a rituálech spojených se smrtí a tomuto tématu věnuje pozornost i na platformě YouTube. Na kanálu *Ask A Mortician* lze najít

videa k různým tématům – odpovědi na nejčastější otázky, bizarní dějiny kremace, významná místa spojená se smrtí či konkrétní „Iconic Corpses“. Některá videa byla věnována tématu nakládání s ostatky po hromadných katastrofách či pandemiích (např. protržení vodní nádrže Saint Francis u Los Angeles v roce 1928 nebo morová epidemie v San Franciscu na začátku minulého století). V době koronavirové pandemie se věnovala i tomuto tématu – např. nakládání s ostatky nebo riziku nákazy od zemřelého.

Autorka je tedy očividně odbornice, svému tématu velice dobře rozumí a věnuje se nejen praxi, ale i popularizaci svého oboru. Titul *From Here To Eternity* navíc není její prvotinou, ale předchozí kniha náleží spíše k humoristickému žánru.

1.1.1.2 Záměr a příjemce

Z úvodu je zřejmé, že autorka text psala pro běžného (pravděpodobně amerického) čtenáře. Shrnuje své první výrazné setkání s odlišnými pohřby na Belize a přímo oslovuje čtenáře. Vyzývá ho, aby se na odlišné tradice nedíval jako na něco horšího, primitivního nebo barbarského. Upozorňuje, že v odlišnosti je krása. Chápe, že čtenáře možná následující texty znechutí, ale důležité je, že udělal první krok k rozšíření svého pohledu na svět – vzal její knihu do ruky.

Od primárního příjemce se tedy příliš mnoho neočekává. Text je určený široké veřejnosti, nejsou nutné téměř žádné znalosti. Jelikož ale autorka i v úvodu konkrétně zmiňuje, co jí vadí na americkém systému, je kniha určena převážně čtenářům ze Spojených států.

1.1.1.3 Médium, čas a místo

Jedná se o psaný populárně-naučný text dostupný v tištěné i elektronické podobě. Vznikl nedávno, kniha vyšla v roce 2017. V úvodu autorka zmiňuje, že její první setkání s cizími tradicemi proběhlo „před pěti lety“, pravděpodobně tedy v roce 2012. Jednotlivé kapitoly tedy vznikaly v průběhu pěti let. V přeložené kapitole autorka nezmiňuje, kdy přesně navštívila Severní Karolínu – zmiňuje ale, že první pokusy byly provedeny v roce 2015, jedná se tedy o jeden z pozdějších textů.

V kapitolách věnovaných kulturám pro Američany cizím autorka případné reálie vysvětluje. Nemůžeme opomenout, že u amerických reálií se toto neděje, předpokládá tedy evidentně čtenáře ze stejné kultury, v jaké sama vyrůstala.

Jak už bylo zmíněno, překládaná kapitola se odehrává v Severní Karolíně. Je to tedy prostředí pro cílového čtenáře pravděpodobně známé – rozumí realitám a umí si představit prostředí, v jakém se autorka i ostatní účastníci pohybují. Jednou ale kapitola odkazuje jinam – do Evropy konce 19. století. Kulturní realie se v tomto úseku nevyskytují, bylo ale nutné přizpůsobit styl citací z jiné práce napsané více než 100 let před okolním textem. Překlada citací bude věnována část tohoto komentáře.

1.1.1.4 Funkce

Cílem knihy je poskytnout čtenářům informace o tradicích jiných kultur po celém světě – nalezneme kapitoly věnované mj. Mexiku, Španělsku, Indonésii nebo Japonsku. Autorka vždy vychází z vlastních cestovatelských zážitků, nejedná se tedy o komplexní přehled kulturních tradic, ale o konkrétní příběhy lidí, se kterými se na cestách setkala.

Primární funkcí dle Jakobsonova dělení (Macura et al. 2012, s. 373–374) je funkce referenční, autorka chce čtenáři předat informace o svých zážitcích v zahraničí, představit mu tradice a lidi, které potkala.

Neméně důležitá je funkce konativní – autorka chce čtenáře o něčem přesvědčit, na konci úvodu jej přímo oslovuje. Doufá, že čtenář přijme i tradice, které jsou mu cizí, aniž by je považoval za horší, podřazené tradicím západního světa, a možná se jimi nechá inspirovat ke změně vlastního přístupu:

The good news: we are not beholden to our distance from and shame around death. The first step to fixing the problem is to show up, to be present and engaged. [...]

Many of the rituals in this book will be very different from your own, but I hope you will see the beauty in that difference. You may be someone who experiences real fear and anxiety around death, but you are here. Just like the people you are about to meet, you have shown up. (Doughty 2015, s. 15)

V textu se vyskytuje i funkce emotivní vyjadřující postoj či názor autorky. Jedná se např. o poznámky v závorkách, kde autorka komentuje vlastní text. Některé tyto poznámky mají zároveň funkci metajazykovou – většinou ve chvíli, kdy autorka komentuje terminologii, názvy zvířecích druhů nebo jiné motivy.

They are the quintessential otherworldly denizens of the deep: sleeper sharks, hagfish (an unfair name—they're more like slime-producing eels than fish), crabs and ratfish. (VT, s. 106)

They must return to the surface to breathe, and while there, they release robust fecal plumes. (Note: Poop, they're pooping.) (VT, s. 107–108)

Poetická funkce se v textu uplatňuje minimálně – snaha o čtivý, místy až umělecký text je zde patrná, ovšem primárním cílem není zapůsobit na čtenáře. Takový text je zkrátka záživnější, lépe se vstřebává, ale umění není hlavním prvkem výchozího textu.

1.1.2 Vnitrotextové faktory

1.1.2.1 Téma, obsah

Jak již bylo zmíněno, vybraný text je jednou z kapitol knihy *From Here To Eternity*, která se zabývá tradicemi spojenými se smrtí a pohřbem. Byť se na povrchu nejedná o příliš odborné téma, autorka místy zabíhá do detailů historických či technických.

Zvolená kapitola popisuje experimenty prováděné na zařízení pro výzkum rozkladu v Severní Karolíně. Její začátek se ale lidských těl vůbec netýká – popisuje smrt velryby od posledního výdechu, její pokles na dno. Tento úsek má čtenáři názorně ukázat, že živý tvor může být i po smrti užitečný – velrybí tělo živí jiné mořské tvory.

Tento motiv užitečnosti se přenáší i do hlavní části textu. Ten se věnuje snaze o zkompostování lidských ostatků. V době vzniku textu zařízení, která by tento proces dokázala zajistit, neexistovala, jednalo se pouze o projekt popsany v diplomové práci, bylo nutno ověřit, zda lze něco takového zrealizovat. Celý proces by měl trvat jen několik týdnů, což by bylo vhodné pro města, která nemají dostatek volných pozemků na zajištění hrobových míst – svou rychlostí je to tedy spíše alternativa zpopelnění než pohřbu do země. Konečným produktem by měl být kompost z lidských ostatků

Přestože autorka při psaní očividně vycházela z mnoha zdrojů, necituje je přímo v daných kapitolách – to v tomto typu textu ani nelze očekávat. Pokud je zdroj uveden, je to začleněno do textu. Bibliografie je uvedena pouze na konci knihy, kde je přiřazena k příslušným kapitolám.

1.1.2.2 Presupozice

Vysílatel očekává u čtenáře určité znalosti terminologie a reálií, nejedná se ale o znalosti, bez kterých by nebylo možno pochopit význam textu.

V úvodním úseku se od čtenáře očekává, že bude schopen porozumět populárně-naučnému textu z oblasti biologie. Často se tam vyskytují názvy různých čeledí či živočišných druhů (cetacean, sleeper sharks, arthropods, protozoa). Většina výchozího textu je ale čtenářsky

náročná spíše bohatou slovní zásobou než terminologií – a slova, která by mohla být čtenáři nesrozumitelná, lze často pochopit z kontextu, pokud je autorka sama nevysvětlí.

Důležitější je, že čtenář musí být schopen porozumět narážkám a odkazům na kulturu spojenou s výchozím textem. Autorka odkazuje na píseň se známého animovaného filmu (Kráska a zvíře od studia Disney), vánoční koledu (12 Days of Christmas), film (Soylent Green) i na literaturu (citace Whitmana). Je zmíněn i konkrétní výrobek (stelivo Tidy Cats) – je ale zmíněno způsobem, který i neznalému hned sdělí, o co se jedná (*litter*, tedy kočičí stelivo). Překlady těchto úseků se budeme věnovat později.

1.1.2.3 Žánrově-stylistická charakteristika

Jak už bylo zmíněno, jedná se o text z populárně-naučné literatury s prvky cestopisu. Chceme-li text přiřadit ke konkrétnímu stylu, má nejbližší ke stylu publicistickému. O něm Knittlová (2010, s. 189) říká, že se „odštěpil od stylu vědeckého, s nímž ho ještě spojuje řada charakteristických rysů, a na druhé straně má styčné body se stylem administrativním (zejména v inzerátech) a v řadě útvarů si podává ruku se stylem uměleckým.“ Zmiňuje také (2010, s. 190) českou klasifikaci publicistických útvarů, která zahrnuje i útvary literární – beletristické.

Styl se v průběhu textu několikrát mění. Nejdříve se přiklání trochu více ke stylu odbornému, když autorka popisuje proces velrybího pádu – tento úsek má výraznou kohezi, obsahuje mnoho konkrétních dat a terminologii. Následně se přiklání blíže uměleckým útvarům a reportáži, když přijede do Severní Karolíny. Na chvíli se opět přikloní ke stylu odbornému, a to ve výkladu věnovaném historii kremace.

1.1.2.4 Syntax

V celém textu se setkáme se rozvíjenými větami a souvětími, ale nejedná se o konstrukce tak složité, aby komplikovaly porozumění celému textu. Nejčastěji se jedná o souvětí složená ze dvou až tří vět. Skutečně krátké, téměř nerozvítené věty pak působí úderněji, zdůrazňují pointu či klíčový bod textu:

Adding a dash of moisture and oxygen causes the microbes and bacteria inside the pile to begin breaking down the organic tissues and releasing heat. This gets the whole thing cooking. (VT, s. 115)

Despite that encouraging discovery, John Compost was far from transformed into rich, dark soil, as Katrina had hoped. John had been encased in that mound for five whole months, and there he was, still hanging out, mummified. Livestock composting of a full-grown steer can take as little as four weeks when

mechanical aeration is involved. Offal from a butchery only takes five days. Human composting had a long way to go. (VT, s. 130)

V textu se často vyskytují polovětné vazby, užívané často jako prostředek kondenzace. Tuto funkci jmenných slovesných tvarů zmiňuje i Dušková (2012, s. 542). Větné členy jsou vyjádřeny infinitivem (I), participiem (P) i gerundiem (G).

(I) The idea to compost the dead first came to Katrina when she was working on her master's degree in architecture. (VT, s. 113)

(I) It is a huge benefit to the trainers to have access to real decomposed bodies, in conditions similar to how they might be found in the wild. (VT, s. 127)

(P) Down, down she goes, traveling more than a mile, until at last the beast meets soft bottom. (VT, s. 105)

(P) Stepping inside, I wasn't hit by a pungent smell or an eerie sense of death. (VT, s. 112)

(G) Knowing the donor's personal history and referring to the body as Mrs. So-and-So was one thing. (VT, s. 124)

(G) Digging right into the mound with full-sized metal shovels and spades would run the risk of destroying whatever might be inside. (VT, s. 128)

O něco méně než polovětné vazby využívá text neosobní vazby, např. pasivní tvary.

Once the bulk of organic material has been picked clean, the area around the carcass becomes a hotspot of life on an otherwise barren seabed. (VT, s. 106)

You might have heard this type of facility described as a "body farm," where corpses, donated to science, are laid out to decompose for forensic study and law enforcement training. (VT, s. 111)

The whole mound had been covered in a silver tarp. (VT, s. 128)

1.1.2.5 Lexikum

Volba slovní zásoby je ve výchozím textu velice pestrá – autorka volí kombinaci dlouhých slov pocházejících často z latiny či řečtiny a jednouchých, kratších anglických slov. Ta se vzájemně doplňují a přispívají ke srozumitelnosti textu i před četná cizí slova. Výsledkem je čtivý, lexikálně pestrý text, kde téměř nedochází k opakování slov. Častá je i terminologie z oblasti biologie či chemie (již zmíněné názvy druhů a čeledí, chemické prvky).

Zajímavé je, jak text zachází s vlastními jmény. Prvním prvkem je přezdívka vedoucí centra FOREST, doktorky Cheryl Johnstonové. Na začátku je zmíněno, že jí studenti říkají „Dr J“ – v angličtině je tato přezdívka snadno vyslovitelná, i J je slabičné.

Dalším zajímavým prvkem z hlediska vlastních jmen je anonymizace dárců těl. Ta jsou buď označována pouze křestním jménem (Frank), nebo je jim přisouzeno jméno fiktivní (John/June Compost). Přisuzování fiktivních jmen neznámým či anonymním lidem je v angličtině běžné – policie například často mluví o osobách jménem Jane/John Doe, jsou tak označována i neidentifikovaná těla. Jedná se o „prázdné“ jméno, které neoznačuje konkrétní osobu, ale koncept osoby blíže neznámé. Překladům těchto jmen se budeme věnovat v analýze.

1.1.2.6 Suprasegmentální prvky

Text často využívá uvozovky a závorky, místy a uplatňuje i kurzíva. Uvozovky se v textu používají buď na vyznačení přímé řeči, nebo na vyznačení citace – ta je totiž často začleněna do věty musí být proto graficky vyznačena. Tento rys jsme zachovali i v překladu.

The poet Walt Whitman spoke of soil and earth as the great transformers, accepting „the leavings“ of men and producing „such divine materials.“ (VT, s. 133)

V závorkách se často vyskytují doplňující informace či subjektivní komentáře autorky, jak ilustrují následující příklady:

Mike Adams, a popular blogger (also an anti-vaxxer, 9/11 truther and Sandy Hook shooting skeptic), wrote about Katrina in an article shared almost 11,000 times on Facebook. (VT, s. 120)

Then I hit June's femur, covered in a thick white leftover of decomposed fat, the consistency of Greek yogurt (apologies, Greek yogurt fans). (VT, s. 134)

Kurzíva je využívána převážně pro zdůraznění, nahrazuje slovní důraz v mluvené řeči a zdůrazňuje réma. Výjimečně značí i cizí slova (osedax), delší citace a tituly periodik, knih a filmů.

A farm grows food. We don't *grow* bodies. (VT, s. 111)

She's *much* more than just a lover of livestock composting. (VT, s. 135)

1.1.2.7 Výstavba textu

Z hlediska výstavby není text ničím neobvyklý, je tematicky dělený do odstavců, nevyskytují se v něm odkazy na literaturu ani do jiných úseků. Větší tematické celky (zmiňované výše – velryba, historie kremace apod.) jsou od ostatních graficky odděleny větší mezerou mezi odstavci a symbolem připomínajícím sněhovou vločku, nový tematický celek má navíc úvodní slova tištěná kapitálkami. V přeloženém textu oddělujeme celky pouze vynecháním řádku.

1.1.2.8 Nonverbální prvky

V textu se vyskytují pouze ilustrace, které doplňují atmosféru díla a v jediném případě (mohyla obklopená pletivem) nabízí i vizualizaci popisovaného prostředí. Tyto obrázky do bakalářského překladu vloženy nebyly, jsou k nahlédnutí v originálu.

1.2 Metoda překladu

Zvolená metoda překladu vychází z analýzy výchozího textu, zejména jeho stylistického zařazení a funkcí. Protože se jedná o populárně-naučný text s prvky naučného stylu, bylo nutné zachovat hlavně sdělovací funkci. Vzhledem k míře kondenzovanosti a kulturní podmíněnosti některých pasáží bylo nutné často volit explicitnější řešení, aby byl text srozumitelný cílovému čtenáři překladu.

Při výběru konkrétních řešení (okomentovaných níže) jsme vycházeli z funkčního hlediska, o kterém Levý (2012, s. 28) říká, že „zkoumá, jaké sdělovací funkce mají jednotlivé prvky a které sdělovací prostředky ve vlastním jazyce mohou plnit stejnou funkci.“

Samozřejmostí bylo nahlížení do zdrojových textů, ze kterých čerpá autorka, a dohledání zavedeného českého překladu, pokud existuje. Vzhledem k tomu, že neexistuje mnoho původně českých publikací, které by se zabývaly ekologickými pohřby, a zařízení na studium dekompozice se v ČR nenachází, bylo nutno dohledávat terminologii a zavedené obraty jinde – nahlížením do diplomových prací, novinových článků či na stránky pohřebních ústavů.

Důležitou součástí byla konzultace přírodovědných úseků, obzvláště úvodního textu o velrybím pádu. Za tímto účelem byl kontaktován RNDr. Martin Černý, Ph.D., z Katedry ekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

1.3 Překladatelské problémy a jejich řešení

Vzhledem k rozsahu práce nebylo možné zahrnout všechny detaily problémů a jejich řešení, pokusíme se proto zvolit ty úseky, které dobře ilustrují volbu překladatelské metody a celkový přístup k řešení překladatelských problémů. Soustředit se budeme hlavně na místa, jejichž řešení by mohlo být sporné, takže je vhodné rozhodnutí vysvětlit. Často se jedná o komplexní problémy protínající několik rovin, zařazení do kapitol je proto většinou orientační.

1.3.1 Rovina syntaktická

Jak již bylo uvedeno v analýze výchozího textu, často využívá rozvitá souvětí a doplňuje informace v závorkách. To se ukázalo jako velký problém obzvláště v případě, že se jedná o úsek plný reálií. Obzvláště v následujícím úseku bylo nutné doplnit vnitřní vysvětlivku konspiračních teorií a pořadí informací přeskupit, aby byl text srozumitelný a čtenář se v něm dokázal dobře orientovat. V následujícím úryvku byly informace přeskupeny – nejdříve jsme vysvětlili, kdo je Mike Adams a čemu věří, poté jste řekli, co v článku psal. V kontextu problematiky nejdůležitější informace, tedy vysoké množství sdílení dezinformačního článku na sociálních sítích, byla přesunuta na konec odstavce.

Unfortunately for Katrina, winning over the funeral industry won't be her only challenge. Mike Adams, a popular blogger (also an anti-vaxxer, 9/11 truther, and Sandy Hook shooting skeptic), wrote about Katrina in an article shared almost 11,000 times on Facebook. Adams viewed the recomposition projekt as being solely geared toward growing food for the urban populace. Since the new world order would need a steady supply of human compost to keep people fed, it would surely lead to „the forces euthanasia of the elderly so that their bodies can be tossed into the composter.“ Adams claimed that the project would be „used by the government to greenwash mass murder.“ (VT, s. 120)

Bohužel Katrina nepotřebuje získat na svou stranu jen pohřební služby. Článek o ní napsal i Mike Adams, známý bloger, odpůrce očkování a podporovatel konspiračních teorií o 11. září nebo o masakru na základní škole v Sandy Hook. Tvrdil v něm, že jediný cíl rekompozice je pěstování jídla pro obyvatele měst. Určitě prý povede k „násilné eutanazii seniorů, abychom je mohli hodit na kompost“, protože Nový světový řád bude potřebovat stabilní přísun lidského kompostu, aby bylo co jíst. Článek, ve kterém Adams mluvil i o „vládou posvěceném greenwashingu masové vraždy“, sdílelo na Facebooku 11000 lidí. (PT, s. 14)

Zmíňme ještě řešení kondenzace – věty bylo nutno zlogičťovat a informace rozložit do delšího úseku. To se často řešilo spojkami, explicitací a posílením koheze. Příkladem může být následující úryvek, kterému se budeme věnovat i v části věnované pragmatice rovině:

Frank had a white goatee and shoulder-length hair, and his left arm was draped almost elegantly behind his head, “draw me like one of your French girls“ style. (VT, s. 121)

Frank měl bílou bradku a vlasy po ramena. Levá paže mu podpírala hlavu, jako by čekal, že ho .namalujeme jako ty francouzské dívky“. (PT, s. 15)

1.3.2 Rovina lexikální

Na rovině lexikální představovala větší problém vlastní jména. Všechna ženská jména v přeloženém textu přechylujeme tak, aby z nich bylo odvoditelné původní jméno – zaprvé se

jedná o doporučení ÚJČ, zadruhé je to běžná nakladatelská praxe. Autorčinu prvotinu vydalo nakladatelství BizBooks, které spadá pod Albatros Media – i ti ženská jména přechylují.

Původně nebyla přezdívka doktorky Johnstonové v překladu zahrnuta, mluvilo se o ní jen celým jménem. Jelikož byla ale v textu využita i přímo před ní a nebyla tam známka negativní reakce, připadalo nám vhodné ji do překladu zahrnout. Čeština ale málokdy oslovuje osoby pouze iniciálami jejich jmen, bylo proto nutné zvolit jiné funkční oslovení. Varianta obvyčejného tykání či oslovování křestním jménem by sice sdělila čtenáři, že se pravděpodobně jedná o přátelského člověka, který netrvá na formálnosti, ale přezdívka působí trochu jinak. I čeština tvoří přezdívky tohoto typu úpravou příjmení – zkrátí ho a přidá příponu -ka nebo -i/y. Ne vždy je tak jmenovaný označován, je-li přítomen, ale samo o sobě toto řešení nemá urážlivý nádech. Chtěli jsme, aby bylo možné vidět v oslovení i původní formu jména, proto jsme nakonec ze zvažovaných variant (např. Joneska, Joe, Johnstonka) zvolili Johnny. Jedná se o krátké a úderné jméno, které se v angličtině používá i jako křestní, ale je viditelně utvořeno z příjmení.

Další lexikální problém představovala zástupná jména anonymních těl. Již jsme zmínili, že angličtina tato jména často využívá – v oblasti trestněprávní např. Jane nebo John Doe. Zde bylo využito příjmení, které se vztahovalo k účelu dané osoby – Compost – v kombinaci s běžnými křestními jmény. Jelikož jsme tato jména převáděli do češtiny, zvolili jsme k nim i běžná křestní jména, která existují v češtině. John Kompost se tak stal Janem Kompostem, z June je Jana Kompostová.

Další výzvou byly názvy univerzit a vládních institucí. Tato problematika zasahuje i do roviny pragmatické. Pokud to bylo možné, pokusili jsme se dohledat zavedený český překlad (např. West Carolina University už je v češtině nazývána Západokarolínskou). Kde není takový překlad k dispozici, zvolili jsme název, ze kterého je zřejmý účel dané organizace. Např. níže zmíněné *Department of Natural Resources* (celý název *N.C. Department of Natural and Cultural Resources*) je instituce na úrovni státního (nikoli federálního) ministerstva, která má na starosti mj. správu přírodních rezervací, a státních parků, ale i muzeí a knihoven. V České republice jsou tyto kompetence rozděleny mezi několik ministerstev a zavedený překlad nebyl dohledán, zvolili jsme proto následující řešení. Malá písmena značí, že se nejedná o oficiální název, spíše o jednu z kompetencí, popis působnosti.

Sometimes the Department of Natural Resources brings us fifteen to twenty a year. (VT, s. 112)

Někdy nám ministerstvo přírodních zdrojů doveze i patnáct nebo dvacet medvědů ročně. Jsou tak černí, že je v noci snadno přehlédnete a srazíte. (PT, s. 10)

Další problém představovaly některé skutečnosti a koncepty, které jsou v češtině nové či málo známé. Prvním z nich byl samotný název procesu. Vzhledem k tomu, že v češtině existuje i slovo dekompozice a předpona re- může mít daný význam nějaké změny či obnovy (viz též restart, recyklace, rekonstrukce), zvolili jsme právě slovo *rekompozice*.

Označení zařízení, kde se provádí výzkum tělesného rozkladu, se v angličtině nazývá *body farm*. Jak doktorka Johnstonová správně podotýká (VT, s. 111), nejedná se o úplně přesný název. Farmy se většinou doplňují o výsledný produkt, případně způsob hospodaření (biofarma), nikoli o to, s čím začínají. Tento rozdíl bylo tedy nutno zachovat. Zvažovali jsme např. *farma těl*, nebo *farma na mrtvol*y, ale nakonec jsme se rozhodli zůstat o názvu *farma mrtvol*. Byť se nejedná o úplně libozvučný název a takové zařízení na území ČR není, napsáno už o nich bylo mnohé a jedná se o zavedený termín.

Dalším problematickým místem byl už zmíněný odstavec o Miku Adamsovi. V originále je použito sloveso *greenwash* – jedná se o snahu působit zodpovědně a ekologicky, přestože samotná činnost prospěšná být nemusí. V češtině jsme ale nedohledali sloveso tohoto typu, bylo tedy nutné zvolit už zavedené podstatné jméno, což je právě *greenwashing*, a náležitě tomu přizpůsobit strukturu citace.

Posledním lexikálním problémem, kterému se budeme věnovat, jsou *donors*. Samo o sobě toto slovo označuje kohokoliv, kdo věnoval dar nějaké obecně prospěšné instituci, v tomto textu se ale jedná o osoby, které svá těla darovaly vědě. Tuto možnost mají i obyvatelé české republiky, např. Masarykova univerzita pak o nich mluví jako o „dárcích těl“. Vzhledem k tomu, že srozumitelnosti napomáhá kontext a docházelo by k častému opakování slova „tělo“, rozhodli jsme se je označovat jen jako dárce.

1.3.3 Rovina pragmatická

V rovině pragmatické jsme museli řešit převážně problémy s reáliemi, citacemi z filmu a literatury nebo aluzemi. Rozeberme si tedy konkrétní případy a jejich řešení.

První problém tohoto typu byla citace písně z filmu *Kráska a zvíře*. Původně se jedná o film animovaný z roku 1991, v roce 2017 vyšel hraný remake. Píseň *Be Our Guest* se nachází v obou verzích. Jelikož ale ta hraná v době vzniku textu pravděpodobně neexistovala, dohledali jsme text písně v dabingu animované verze. V této písni zve Lumière (sluha proměněný ve

svícen) hlavní postavu, Krásku (Belle), k bohaté večeři. Originál cituje text dvakrát. V české verzi písňe ale nebyl vhodný ekvivalent verše „course by course, one by one“, odstranili jsme proto uvozovky a text jsme parafrázovali. U druhého úryvku bylo možno použít český překlad:

The whale is the epitome of a postmortem benefactor, part of an arrangement as beautiful as it is sensible—an animal dying and donating its body so that others may thrive. „Try the grey stuff, it's delicious,“ the carcass seems to say. (VT, s. 107)

Velryba je posmrtný mecenáš, součást krásné a rozumné dohody – umírá a daruje své tělo, aby jiní mohli žít. Jako by říkala „toto šedé, to všem jede“. (PT, s. 8)

Následně jsme narazili na kulturní referenci, konkrétně odkaz na film *Soylent Green*. Jedná se o snímek žánru sci-fi s detektivní zápletkou, ve kterém obyvatelé přelidněné planety závisí na umělé potravě. Původ nové varianty *Soylent Green* je hlavní zápletkou tohoto filmu – výrobce tvrdí, že se vyrábí z planktonu, ukáže se ale, že se vyrábí z těl lidí, kteří podstoupili eutnázii. Tento snímek je ale v Česku relativně neznámý a všeobecně známé dílo s podobnou zápletkou neexistuje, zvolili jsme tedy generalizaci.

It is a delicate sales pitch, a proposal that toes the line between eco-death Innovation and the deranged Soylent Green scheme of a charlatan. (VT, s. 110)

Její návrh je velice odvážný, stojí na hraně mezi ekologickou inovací a šarlatánským plánem z nějakého sci-fi filmu. (PT, s. 10)

Další problém představovaly americké reálie v už zmiňovaném článku o konspiračních teoriích. Odpůrci vakcín jsou dobře známí i v českém prostředí. Zbylé dvě konspirace ale vychází z událostí ve Spojených státech. Teroristický útok z 11. září je dobře znám po celém světě, opřádají ho ale konspirační teorie o skutečné příčině. Všeobecně je za viníka považována teroristická organizace al-Kájda, dle příznivců této teorie za to ale ve skutečnosti mohla americká vláda. K *Sandy Hook shooting* (v češtině často označovaný za masakr na škole Sandy Hook) došlo v prosinci 2012. Četnost masových vražd střelnou zbraní ve Spojených státech je všeobecně známá a útoků přibývá, v Česku k nim dochází méně – známé jsou hlavně případy z nemocnic (v roce 2019 ve Fakultní nemocnici Královské Vinohrady a v ostravské nemocnici, v roce 2015 v Uherském Brodě). Po útoku nožem na obchodní akademii ve Žďáru nad Sázavou zpříšňovaly školy po celé České republice zabezpečení svých budov. Tato část byla tedy řešena vnitřní vysvětlivkou.

Mike Adams, a popular blogger (also an anti-vaxxer, 9/1 truther, and Sandy Hook shooting skeptic), wrote about Katrina in an article shared almost 11,000 times on Facebook. (VT, s. 120)

Článek o ní napsal i Mike Adams, známý bloger, odpůrce očkování a podporovatel konspiračních teorií o 11. září nebo o masakru na základní škole v Sandy Hook. (PT, s. 14)

Hned na následující stránce je další citace, tentokrát z filmu Titanic. Jedná se o známou scénu, kde vzniká kresba hlavní hrdinky. V angličtině Jacka požádá: „Draw me like one of your French girls“. V českém dabingu zní žádost trochu jinak („namaluj mě jako ty francouzské dívky“), museli jsme proto mírně změnit větnou stavbu, aby zůstal citát zachován.

Frank had a white goatee and shoulder-length hair, and his left arm was draped almost elegantly behind his head, “draw me like one of your French girls“ style. (VT, s. 121)

Frank měl bílou bradku a vlasy po ramena. Levá paže mu podpírala hlavu, jako by čekal, že ho „namalujeme jako ty francouzské dívky.“ (PT, s. 14)

Zmiňte se ještě stručně o citacích z jiných textů – s výjimkou Walta Whitmana, kde byl použit existující překlad, nebyly tyto texty přeloženy do češtiny, volili jsme tedy překlad, který zapadá do kontextu našeho výchozího textu. V případě citace z článku profesora Brunettiho je pravděpodobně i anglický text překladem (původní text se nepodařilo dohledat), soustředili jsme se tedy na zachování klíčové myšlenky a stylizaci do „zastaralého“ jazyka, zastoupenou slovesnými tvary a využitím delší podobny osobního zájmena. Tento úsek byl i graficky odlišen od zbytku překladu.

It is a solemn, magnificent moment, which has a sacred, majestic quality. The combustion of a corpse always produced in me a very strong emotional arousal. As long as its shape is still human, and the flesh is burning, one is overcome by wonder, admiration; when the form has vanished, and all the body is charred, sadness takes over. (VT, s. 132)

Tato velkolepá, slavnostní chvíle jest téměř svatá. Vznícení těla mne vždy velice citově rozruší. Dokud má tvar lidský a maso hoří, přemůže člověka úžas a obdiv – když se tvar rozpadne a tělo zuhelnatí, převládne zármutek. (PT, s. 20)

Zmiňme se ještě stručně o úryvku parafrázujícím tradiční vánoční koledu *12 Days of Christmas*. Jedná se o známou píseň, kde se postupně vyjmenovávají dary. Původní text, který autorka parafrázuje zní: „... my true love gave to me, two turtle doves and a partridge in a pear tree.“ Jelikož tato koleda není v češtině tak známá, zvolili jsme jinou, ve které se také nachází výčet darů, a to Pojd'te chlapi k nám – parafrázovaný úsek původně zní „po jablíčku, po oříšku, oblečte se do kožíšků“.

As the old carol goes, „... my true love gave to me, two turtle doves and a dirt vial from under a body.“ (VT, s. 127)

Vlastně dostanou „po jablíčku, po oříšku, trochu hlíny z dna hrobečku“, skoro jako v té koledě.
(PT, s. 17)

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo funkčním způsobem přeložit výchozí text z angličtiny do češtiny. Překlad vycházel z analýzy vnětextových a vnitrotextových faktorů výchozího textu. Analýza nám pomohla zamyslet se nad možnými překladatelskými problémy a vhodně zvolit metodu jejich řešení. Text byl náročný zejména z hlediska slovní zásoby a propojenosti s americkou kulturou, jak jsme zmínili v komentáři. K některým problémům (obzvláště k výrazně kondenzovaným úsekům) jsme se museli opakovaně vracet, než bylo zvoleno vhodné řešení.

Seznam použité literatury

Primární literatura

DOUGHTY, Caitlin (2017). North Carolina: Cullowhee. In *From Here to Eternity: Travelling the World to Find the Good Death*. New York: W. W. Norton & Company.

Sekundární literatura

BEČKA, J. Václav (1992). *Česká stylistika*. Praha: Academia.

DUŠKOVÁ, Libuše (2012). *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia.

CRYSTAL, David (1993). *Investigating English Style*. NY: Longman.

ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, Eva (2008). *Současná stylistika*. Praha: NLN.

GREPL, Miroslav (1998). *Skladba češtiny*. Votobia.

HAUSENBLAS, Karel (1971). *Výstavba jazykových projevů a styl*. Praha: UK.

KARLÍK, Petr (2008). *Příruční mluvnice češtiny*. NLN sro.

KNITTLOVÁ, Dagmar (2010). *Překlad a překládání*. Olomouc: UPOL.

LEVÝ, Jiří (2012). *Umění překladu*. Praha: Apostrof.

MACURA, Vladimír et al. (2012) *Průvodce po světové literární teorii 20. století*. Brno: Host, 2012, s. 370–379. ISBN 978-80-7294-848-2.

MÜLLEROVÁ, Eva (1989). *Funkční styly a jejich základní žánry v současné komunikaci*. Praha: SPN.

NORD, Christiane (1991). *Text analysis in Translation*. Amsterdam: Rodopi.

POPOVIČ, Anton (1975). *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran.

VILIKOVSKÝ, Ján (2002). *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný.

WHITMAN, Walt (1969). Tento hnůj. In *Stébla trávy*. Praha: Odeon.

ZEHNALOVÁ, Jitka (2015). *Kvalita a hodnocení překladu: Modely a aplikace*.
Olomouc: UPOL.

Seznam příloh

Příloha I

Výchozí text